

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระแสโลกาภิวัตน์ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ ทำให้โลกอยู่ในภาวะที่ไร้พรมแดน การติดต่อสื่อสารเป็นไปได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว คนในสังคมสามารถที่จะแสวงหาข้อมูล ข่าวสาร ได้อย่างไม่มีขีดจำกัด ทำให้ทุกคนจะต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้ เพราะการพัฒนาประเทศไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม หรือ วัฒนธรรม ต้องอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา การศึกษามีส่วนช่วยพัฒนาบุคลากรทั้งในด้านการเสริมความเจริญของทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา รวมถึงการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้แล้วยังสามารถนำความรู้ไปพัฒนาความเป็นอยู่ของตนและท้องถิ่นให้อยู่ดีกินดี ซึ่งจะช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ลงไปได้มากและย่อมส่งผลต่อประเทศให้มีความมั่นคงทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมต่อไป (กมล ปิยภัณฑ์, 2537, หน้า 15)

ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) จึงได้มีการปรับแนวการพัฒนาจากเดิมที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนาแต่เพียงอย่างเดียว มาเป็นการเน้น “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2539, หน้า 21) เพราะคนเป็นปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จของการพัฒนาในเรื่องต่างๆ แล้วเปลี่ยนให้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเพียงเครื่องมืออย่างหนึ่ง ที่จะช่วยสนับสนุนให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 โดยเฉพาะในแผนงานการพัฒนาสติปัญญา ทักษะและฝีมือแรงงาน จึงมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาและเพิ่มศักยภาพของกำลังแรงงานให้มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งเปิดโอกาสและสนับสนุนให้บุคคลเข้ารับการฝึกอบรมและพัฒนาฝีมือแรงงาน ให้มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์สูงขึ้น การจะตอบสนองเป้าหมายดังกล่าวได้ จะต้องเพิ่มการให้บริการด้านการพัฒนาฝีมือแรงงานในสาขาวิชาต่าง ๆ และปรับทิศทางด้านคุณภาพให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน ซึ่งในการพัฒนานคนให้มีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพและมีคุณภาพได้นั้น การศึกษามีบทบาทสำคัญ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ตลอดช่วงชีวิต ตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตแต่แรกเกิด การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในด้านต่างๆที่จะดำรงชีพ และประกอบ

อาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงรวมเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2540, หน้า6)

การจัดการศึกษาในประเทศไทยนั้น ได้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลายหน่วยงานมีการดำเนินงานขึ้นอยู่กับกระทรวงหลายกระทรวง เช่นเดียวกับกระทรวงศึกษาธิการที่มีการจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ ซึ่งมีหน่วยงานในสังกัดรับผิดชอบแตกต่างกันไป หนึ่งในหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการ ก็คือกรมอาชีวศึกษา ที่มีนโยบายส่งเสริมการผลิต และฝึกทักษะในด้านวิชาชีพสาขาวิชาต่าง ๆ ให้ตรงตามหลักของการพัฒนาคน รวมทั้งตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ นอกจากกรมอาชีวศึกษาจะจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรปกติแล้ว ได้มีการริเริ่มโครงการจัดการระบบทวิภาคีขึ้นเป็นครั้งแรกในปีการศึกษา 2527 ที่วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงอภัยมณีไทยอุดรธานี ในสาขาวิชา ช่างซ่อมบำรุงโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากรัฐบาลเยอรมัน โดยเรียกระบบนี้ว่า การศึกษาระบบโรงเรียน - โรงงาน ต่อมาเมื่อมีสถานศึกษาในสังกัดเข้าร่วมในระบบนี้มากขึ้น กรมอาชีวศึกษาจึงมีนโยบายขยายการจัดวิชาชีพระบบนี้ไปสู่ประเภทวิชาอื่น ๆ ด้วย และเรียกการจัดการศึกษาระบบนี้ใหม่ว่า การอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เมื่อปี พ.ศ. 2535 (วิทยาลัยเทคนิคระยอง, ม.ป.ป. หน้า 4)

ในปี พ.ศ. 2538 กรมอาชีวศึกษา ได้จัดทำหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ขึ้น เพื่อจะปฏิรูปการศึกษาโดยใช้การอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเป็นเครื่องมือ ขณะนั้นเศรษฐกิจโดยทั่วไปของประเทศไทยกำลังรุ่งเรือง อัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น แต่ขณะเดียวกันทางสถานประกอบการก็ประสบกับปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือ แม้ว่าจะมีการเสนอค่าตอบแทนให้อย่างสูงก็ตาม ด้วยเหตุนี้ ทางสถานประกอบการจึงได้ตอบรับนโยบายของกรมอาชีวศึกษา ที่ชักชวนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอาชีพกับสถานศึกษาเพื่อให้ได้แรงงานที่มีฝีมือในระบบทวิภาคี เป็นที่ยอมรับกันว่าสถานประกอบการนั้นได้ประโยชน์เมื่อให้การฝึกอาชีพกับนักเรียน แต่หลังจากนั้นประมาณสองปี สภาพเศรษฐกิจของไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เศรษฐกิจเข้าสู่ช่วงถดถอย อัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในปี 2541 อาจจะเปลี่ยนไปในทางลบ จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องการกลยุทธ์ใหม่ ๆ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีก็เป็นอีกวิธีหนึ่ง ที่จะช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะการฝึกอาชีพที่ดีกว่าก่อให้เกิดแรงงานที่มีฝีมือและผลงานที่ดีกว่า การอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเป็นเสมือนโอกาสที่จะสร้างแรงงานที่มีฝีมือให้เกิดขึ้น ทั้งยังเป็นการสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้เกิดความมั่นคงต่อไปในอนาคต (รูดอฟ มาน, 2540, หน้า E12)

การให้ภาคเอกชนหรือสถานประกอบการมีส่วนร่วมในการฝึกอาชีพ เป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาในด้านคุณภาพของแรงงานระดับช่างฝีมือที่จำเป็นต้องเน้นทักษะและ

ประสบการณ์ตรง เพื่อให้มีคุณภาพได้มาตรฐานของตลาดแรงงาน การจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ จึงเป็นรูปแบบของการจัดอาชีวศึกษาที่อยู่ในลักษณะของความร่วมมือ (cooperative educational and training) ที่กำหนดให้นักเรียนเรียนภาคทฤษฎีที่สถานศึกษา สัปดาห์ละ 1-2 วัน และฝึกอาชีพที่สถานประกอบการ สัปดาห์ละ 3-4 วัน ตลอดระยะเวลา 3 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วนักเรียนจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วุฒิบัตร และใบรับรองการผ่านงาน ซึ่งสามารถทำงานในสถานประกอบการหรือประกอบอาชีพอิสระได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรมอาชีวศึกษา, 2541 ข, หน้า 3) นอกจากนี้ การอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเป็นวิธีการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งของกรมอาชีวศึกษาที่ถือได้ว่าเป็นระบบการศึกษาแบบใหม่ (new education systems) ที่จะผลิตช่างฝีมือที่มีความชำนาญด้านวิชาชีพ และให้โอกาสในการศึกษาวิชาชีพแก่เยาวชน ซึ่งเกิดจากความร่วมมือที่สถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา และสถานประกอบการ ร่วมกันผลิตกำลังคนตามความต้องการของสถานประกอบการโดยสถานประกอบการจะเป็นผู้คัดเลือกส่งคนเข้ามาเรียนในสถานศึกษา (สุรัชย์ แก้วประดับ, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2541)

จากการดำเนินการจัดการเรียนการสอน อาชีวศึกษาระบบทวิภาคีตามหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ในปีการศึกษา 2538 ซึ่งเป็นปีที่เริ่มต้น ปรากฏว่ากลุ่มสถานศึกษาต่าง ๆ แม้ในเขตอุตสาหกรรมหนาแน่น เช่น วิทยาลัยเทคนิคสตั๊ดฮีบ วิทยาลัยเทคนิคสมุทรปราการ วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี และวิทยาลัยเทคนิคพระนครศรีอยุธยา พบว่ามีปัญหาในการดำเนินการค่อนข้างมาก ในเรื่องความเข้าใจในหลักสูตร ลักษณะและปริมาณงานของสถานประกอบการไม่สอดคล้องกับหลักสูตร งานไม่ต่อเนื่อง เป็นอาชีพ เฉพาะอย่าง ครูฝึกไม่พร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ ขาดคู่มือการปฏิบัติงาน ผู้เรียนขาดความพร้อมในการวัดผล ประเมินผล และกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งล้วนต้องปรับปรุงแก้ไข (ประยูทธ ทะสุนทร, 2540, หน้า 4)

นอกจากนี้พบว่ามีปัญหามากที่สุดในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา และสถานประกอบการ ซึ่งเกิดจากความไม่เข้าใจอย่างแท้จริงในกระบวนการจัดการเรียนการสอน อาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของบุคลากร ในสถานศึกษาและสถานประกอบการ และลักษณะงานของสถานประกอบการไม่สอดคล้องกับหลักสูตร หรือมีลักษณะงานที่จัดให้ นักเรียนปฏิบัติไม่ครอบคลุมเนื้อหาทักษะตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร สถานประกอบการมีขนาดเล็กประกอบธุรกิจเฉพาะด้าน ทำให้นักเรียนฝึกทักษะได้ไม่ครบตามจุดประสงค์ของหลักสูตร บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ครูผู้สอน ผู้ปกครอง รวมทั้งนักเรียนช่างฝึกหัดยังขาดความเข้าใจ ในจุดมุ่งหมายหลักของการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (รุคอฟ มาน, 2540, หน้า E 16-18) ซึ่งสภาพปัญหานี้ ได้สอดคล้องกับ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ของวิทยาลัยเทคนิคระยอง ของ อำนวย นาคหัต (2540, หน้า 15 - 17) ที่กล่าวถึงสภาพปัญหาในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี พบว่าการ จัดการศึกษาระบบทวิภาคีประสบปัญหาพอสมควรได้คือ เจ้าของสถานประกอบการที่รับนักเรียนช่าง ฝึกหัดไว้ไม่มีความมั่นใจในความรู้ ความสามารถของนักเรียน จึงมอบหมายงานอื่น ซึ่งไม่ตรง ตามที่หลักสูตรกำหนดให้ฝึกปฏิบัติทำให้เกิดทักษะทางอาชีพเฉพาะด้านเพียงอย่างเดียว โดยไม่ หมุนเวียนให้ฝึกทักษะทางอาชีพในด้านอื่น ๆ ส่งผลให้นักเรียน มีคุณสมบัติไม่ตรงกับอาชีพที่ เลือกเรียน ขาดคุณภาพ ครูฝึกของสถานประกอบการไม่พร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการสอน นักเรียน ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น ด้านเทคนิคการสอน การมอบหมายงานให้ ฝึกปฏิบัติ การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอนต่าง ๆ ของการวัดและประเมินผลการปฏิบัติงาน การจูงใจ การกระตุ้นและติดตามความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานเพื่อให้ตรงตามหลักเกณฑ์การจัด อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ส่งผลให้นักเรียนช่างฝึกหัดได้เรียนรู้วิชาชีพไม่ถูกต้องตามขั้นตอน วิชาชีพที่ดี และการนิเทศการฝึกปฏิบัติงานของนักเรียนช่างฝึกหัดขาดประสิทธิภาพ เนื่องจาก ครู-อาจารย์ ที่ทำหน้าที่นิเทศยังมีความเข้าใจไม่ตรงกัน ในเรื่องของ ขอบข่าย ภาระหน้าที่ในการ นิเทศ ที่ต้องทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ความ สามารถในการติดตามความก้าวหน้าและประสานงานกับสถานประกอบการและครูฝึกของสถาน ประกอบการ

นอกจากนี้ ผู้ปกครองของนักเรียนช่างฝึกหัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีส่วนหนึ่งให้นักเรียน ช่างฝึกหัดในความปกครองเรียนในระบบทวิภาคีนี้ เพื่อที่จะรอเข้าเรียนอาชีวศึกษาในระบบปกติใน ปีการศึกษาต่อไป เนื่องจากไม่สามารถเข้าเรียนในระบบปกติได้ในขณะนั้น ส่งผลให้เกิดปัญหา การออกกลางคัน (drop - out) ของนักเรียนช่างฝึกหัดตามมา อาจารย์ส่วนหนึ่งที่มีความรับผิดชอบ เกี่ยวกับการเรียนการสอนอาชีวศึกษาในระบบทวิภาคีมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการศึกษาในระบบนี้ และนักเรียนช่างฝึกหัดส่วนใหญ่คือผู้ที่พลาดหวังจากการเข้าศึกษาในระบบปกติ ฉะนั้นเมื่อเข้ามา เรียนในระบบทวิภาคีจึงขาดความเอาใจใส่ และความรับผิดชอบในการฝึกปฏิบัติงานอาชีพ ขาด ฝึกงานบ่อยโดยไม่แจ้งสถานประกอบการ ขาดเรียนวิชาพื้นฐานในสถานศึกษาโดยไม่แจ้งสาเหตุ ประพฤติตนไม่เหมาะสม ขาดระเบียบวินัย และนักเรียนช่างฝึกหัดส่วนหนึ่งไม่สามารถปรับตัวให้ เข้ากับสภาพการเรียนระบบทวิภาคีได้ เนื่องจากขาดความพร้อมด้านวุฒิภาวะทางอาชีพ

จากปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยเห็นว่าในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ควรที่จะต้องมีการ สํารวจ และประเมินสภาพในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ทราบถึงผล ของการดำเนินการ ว่ามีประสิทธิภาพและเหมาะสมหรือไม่ ได้รับการยอมรับสนับสนุนร่วมมือใน การดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของโครงการมาน้อยเพียงใด

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษา เพื่อประเมินผลโครงการจัดอาชีวศึกษา ระบบ ทวิภาคีของกรมอาชีวศึกษา โดยได้เลือกวิจัยเฉพาะสถานศึกษาของกรมอาชีวศึกษาที่อยู่ในเขต การศึกษา 12 ซึ่งการศึกษาค้นคว้าจะช่วยให้ทราบถึงผลของโครงการในด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัย นำเข้า กระบวนการ และผลผลิตของโครงการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุง โครงการให้สอดคล้องกับสถานการณ์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ของกรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 12 ในด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการดำเนินการ และด้านผลผลิตของ โครงการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ของกรมอาชีวศึกษาในเขตการศึกษา 12 ดังนี้

1. ผู้บริหารของสถานศึกษา และผู้บริหารของสถานประกอบการ สามารถใช้เป็นข้อมูล ในการวางแผนพัฒนาปรับปรุง เพื่อบริหารโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ต่อไป
2. อาจารย์ในสถานศึกษาและครูฝึกในสถานประกอบการ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องที่รับ ผิดชอบโครงการได้เข้าใจปัญหา และสภาพในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อนำผลที่ได้จาก การศึกษามาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานให้รัดกุมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เพื่อ ประเมินผลโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ของกรม อาชีวศึกษา เขตการศึกษา 12 โดยจำแนกขอบเขต ดังนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา การประเมินในครั้งนี้ ดำเนินการประเมินโดยใช้รูปแบบและ แนวทางตามแนวความคิดของสตัฟเฟิล บีม (Stuffle Beam, D.L.) โดยมุ่งศึกษาแต่ละด้าน ดังนี้
 - 1.1 ศึกษาสภาพแวดล้อมของโครงการ (context evaluation) โดยศึกษาเกี่ยวกับความ เหมาะสมของวัตถุประสงค์ของโครงการ โครงสร้างของโครงการ และโครงสร้างของเนื้อหาวิชา

1.2 ศึกษาปัจจัยนำเข้าของโครงการ (input evaluation) โดยการศึกษาคุณลักษณะของอาจารย์ และครูฝึก คุณลักษณะของนักเรียน คุณลักษณะของสถานที่ คุณลักษณะของอุปกรณ์เครื่องมือในการเรียนการสอน และเนื้อหาวิชา รวมทั้งงบประมาณ

1.3 ศึกษากระบวนการดำเนินงานของโครงการ (process evaluation) โดยการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนของโครงการ การวัดผลและประเมินผล การบริหารหลักสูตรของโครงการ

1.4 ศึกษาผลผลิตของโครงการ (product evaluation) โดยการศึกษาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ที่ได้รับทั้งหมดจากการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา และอาจารย์ในสถานศึกษาที่จัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของกรมอาชีวศึกษา ในเขตการศึกษา 12

2.2 ผู้บริหาร และครูฝึกในสถานประกอบการที่มีนักเรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของกรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 12

2.2 ผู้สำเร็จการศึกษาระบบทวิภาคีตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ในปีการศึกษา 2540 และ 2541 ของกรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 12

กรอบแนวความคิดในการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวความคิดรูปแบบการประเมินชิปปี้ (CIPP) ของสตัฟเฟิลบีม (Stuffle Beam, D.L.) ซึ่งแบ่งการประเมินออกเป็น 4 ประเภท คือ

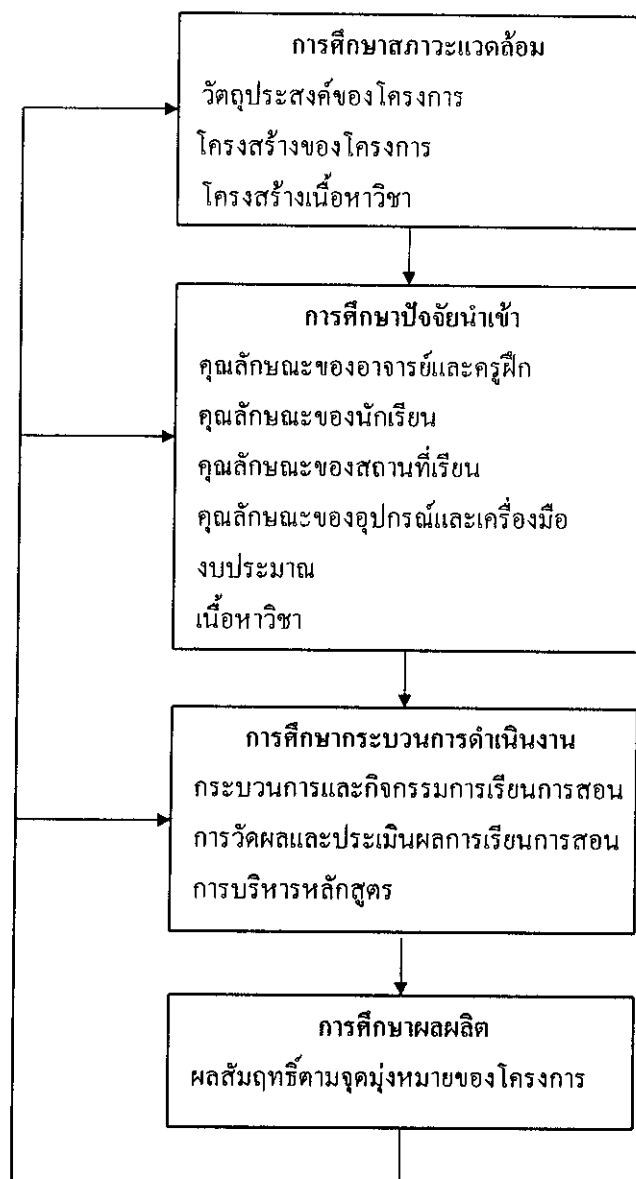
1. การประเมินสภาพแวดล้อม ซึ่งมีองค์ประกอบคือ วัตถุประสงค์ของโครงการ โครงสร้างของโครงการ และโครงสร้างของเนื้อหาวิชา

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า มีองค์ประกอบคือ คุณลักษณะของอาจารย์ และครูฝึก คุณลักษณะของนักเรียน คุณลักษณะของสถานที่เรียน คุณลักษณะของอุปกรณ์และเครื่องมือในการเรียนการสอน เนื้อหาวิชา และงบประมาณ

3. การประเมินกระบวนการดำเนินงาน มีองค์ประกอบคือ กระบวนการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียน การวัดผลประเมินผล และการบริหารหลักสูตร

4. การประเมินผลผลิต มีองค์ประกอบคือ ผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นที่วิจัย โดยใช้องค์ประกอบของการประเมินแต่ละด้านเป็นตัวชี้วัดส่วนเกณฑ์ในการประเมินผลเพื่อตัดสินคุณค่าของตัวชี้วัดนั้น งานวิจัยที่เกี่ยวกับอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่ผ่านมา ยังไม่มีการกำหนดเกณฑ์ของการประเมินมาก่อน ผู้วิจัยจึงใช้ความเห็นของ

ผู้อำนวยการสำนักงานโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี กรมอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ และรับผิดชอบโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีโดยตรง เป็นผู้กำหนดเกณฑ์ขึ้น โดยได้เกณฑ์ของการประเมินโครงการในระดับมากขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ อำนวย นาคทัต (2541, หน้า84) กล่าวว่า การบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องพัฒนาการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และนำมาประยุกต์ใช้ตามสภาพการณ์ จึงจำเป็นต้องมีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนมากในทุกๆด้าน และทั้งหมดนี้สามารถเขียนแสดงความสัมพันธ์ของการประเมิน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการศึกษากันคว่า

ตารางที่ 1 ตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการประเมินผลโครงการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

ประเด็น การประเมิน	ตัวชี้วัด	เกณฑ์	เครื่องมือ	กลุ่มตัวอย่าง
1. ด้านสภาพแวดล้อม	1.1 วัตถุประสงค์ของ โครงการ	1.1 ชัดเจนและสอดคล้องกับ สถานการณ์ปัจจุบันในระดับ มาก	แบบสอบถาม	ผู้บริหารสถานศึกษา, ผู้บริหารสถานประกอบการ, อาจารย์, ครูฝึกและผู้สำเร็จ การศึกษา
	1.2 โครงสร้างของ โครงการ	1.2 มีความเหมาะสมในระดับมาก	แบบสอบถาม	ผู้บริหารสถานศึกษา, ผู้บริหารสถานประกอบการ, อาจารย์, ครูฝึกและผู้สำเร็จ การศึกษา
	1.3 โครงสร้างของเนื้อหา วิชา	1.3 แต่ละสาขามีความเหมาะสม สอดคล้องต่อกันในระดับมาก	แบบสอบถาม	ผู้บริหารสถานศึกษา, ผู้บริหารสถานประกอบการ, อาจารย์, ครูฝึกและผู้สำเร็จ การศึกษา
2. ด้านปัจจัยนำเข้า	2.1 คุณลักษณะของ อาจารย์และครูฝึก	2.1 มีความพร้อมในอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีในระดับมาก	แบบสอบถาม	ผู้บริหารสถานศึกษา, ผู้บริหารสถานประกอบการ, อาจารย์, ครูฝึกและผู้สำเร็จ การศึกษา
	2.2 คุณลักษณะของนักเรียน	2.2 มีความพร้อมในอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีมาก	แบบสอบถาม	ผู้บริหารสถานศึกษา, ผู้บริหารสถานประกอบการ, อาจารย์, ครูฝึก และผู้สำเร็จ การศึกษา
	2.3 คุณลักษณะของสถานที่ เรียน	2.3 สถานที่สำหรับปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนเพียงพอใน ระดับมาก	แบบสอบถาม	ผู้บริหารสถานศึกษา, ผู้บริหารสถานประกอบการ, อาจารย์, ครูฝึกและผู้สำเร็จ การศึกษา
	2.4 คุณลักษณะของอุปกรณ์ และเครื่องมือประกอบ การเรียนการสอน	2.4 วัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือ เรียนเพียงพอในระดับมาก	แบบสอบถาม	ผู้บริหารสถานศึกษา, ผู้บริหารสถานประกอบการ, อาจารย์, ครูฝึกและผู้สำเร็จ การศึกษา
	2.5 งบประมาณ	2.5 มีการจัดสรรงบประมาณ ครอบคลุมค่าใช้จ่ายทุกด้าน	แบบสอบถาม	ผู้บริหารสถานศึกษา, ผู้บริหารสถานประกอบการ, อาจารย์, ครูฝึกและผู้สำเร็จ การศึกษา
	2.6 เนื้อหาวิชา	2.6 ทุกสาขาวิชามีประโยชน์ เหมาะสมในระดับมาก	แบบสอบถาม	ผู้บริหารสถานศึกษา, ผู้บริหารสถานประกอบการ, อาจารย์, ครูฝึกและผู้สำเร็จ การศึกษา

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็น การประเมิน	ตัวชี้วัด	เกณฑ์	เครื่องมือ	กลุ่มตัวอย่าง
3. ด้านกระบวนการ	3.1 กระบวนการและ กิจกรรมการเรียน การสอน	3.1 การเรียนและฝึกอาชีพร่วมกับ หน่วยงานอื่นมีความเหมาะสม ในระดับมาก	แบบสอบถาม	ผู้บริหารสถานศึกษา, ผู้บริหารสถานประกอบการ, อาจารย์, ครูฝึก และผู้สำเร็จ การศึกษา
4. ด้านผลผลิต	3.2 การวัดผลประเมินผล การเรียนการสอน	3.2 มีหลักฐานเกณฑ์ในการวัดและ ประเมินผลในระดับมาก	แบบสอบถาม	ผู้บริหารสถานศึกษา, ผู้บริหารสถานประกอบการ, อาจารย์, ครูฝึก และผู้สำเร็จ การศึกษา
	3.3 การบริหารหลักสูตร	3.3 มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ในระดับมาก	แบบสอบถาม	ผู้บริหารสถานศึกษา, ผู้บริหารสถานประกอบการ, อาจารย์, ครูฝึก และผู้สำเร็จ การศึกษา
	4.1 ผลสัมฤทธิ์ตาม จุดมุ่งหมายของ โครงการ	4.1 มีผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายของ โครงการในระดับมากขึ้นไป	แบบสอบถาม	ผู้บริหารสถานศึกษา, ผู้บริหารสถานประกอบการ, อาจารย์, ครูฝึก และผู้สำเร็จ การศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โครงการ หมายถึง หลักสูตรที่มีการจัดการเรียนการสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพพุทธศักราช 2538 กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
2. การประเมินผลโครงการ หมายถึง กระบวนการของการตรวจสอบ และวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่าง ๆ อย่างมีระบบ เพื่อส่งผลให้เกิดการบ่งชี้ถึงผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายของโครงการนั้น เพื่อนำมาพิจารณาหาแนวทางในการพัฒนาหรือแก้ไขปรับปรุง
3. การอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หมายถึง การจัดการศึกษาของกรมอาชีวศึกษา โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ซึ่งผู้เรียนจะศึกษาหลักการและทฤษฎีจากสถานศึกษา และฝึกปฏิบัติงานในสถานประกอบการในเวลาเดียวกัน เป็นระยะเวลา 3 ปี เมื่อสำเร็จแล้วได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช. ทวิภาคี)
4. คุณภาพตามวัตถุประสงค์ของโครงการ หมายถึง นักเรียนเป็นผู้มีสุขภาพพลานามัยดี ทั้งร่างกายและจิตใจ มีความสามารถใช้ความคิดใฝ่รู้ และสามารถแสวงหาความรู้ ปรับเปลี่ยนไปในทางที่เหมาะสมได้เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทย
5. ปริมาณตามวัตถุประสงค์ของโครงการ หมายถึง การดำเนินการกระจายโอกาสทางการศึกษา และฝึกวิชาชีพในระดับกลางให้ทั่วถึงมากขึ้น โดยการจัดการศึกษาและฝึกวิชาชีพที่

ยืดหยุ่น หลากหลายเพื่อให้สนองความต้องการของสังคมและผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง รวมทั้งสามารถพัฒนากำลังคนในตลาดแรงงานในด้านความรู้และทักษะวิชาชีพมากขึ้น

6. สถานศึกษาเขตการศึกษา 12 หมายถึง สถานศึกษาของกรมอาชีวศึกษาที่จัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ที่มีผู้สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2540 และปีการศึกษา 2541 ในเขตจังหวัด จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี สระแก้ว และจังหวัดระยอง

7. ผู้บริหารของสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้างานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา และหัวหน้าแผนกที่มีนักเรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ของกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 12

8. ผู้บริหารของสถานประกอบการ หมายถึง ผู้จัดการ หรือผู้รับผิดชอบในกิจการ ของโรงงานอุตสาหกรรม บริษัท ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือห้างร้านที่มีนักเรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษากรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 12

9. อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากสถานศึกษา ให้รับผิดชอบสอนนักเรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ของกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 12

10. ครูฝึก หมายถึง พนักงานของสถานประกอบการที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารของสถานประกอบการให้รับผิดชอบสอนหรือเป็นพี่เลี้ยงของนักเรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 12

11. ผู้สำเร็จการศึกษา หมายถึง ผู้ที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพพุทธศักราช 2538 ในโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี กรมอาชีวศึกษาในเขตการศึกษา 12 โดยสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2540 และปีการศึกษา 2541